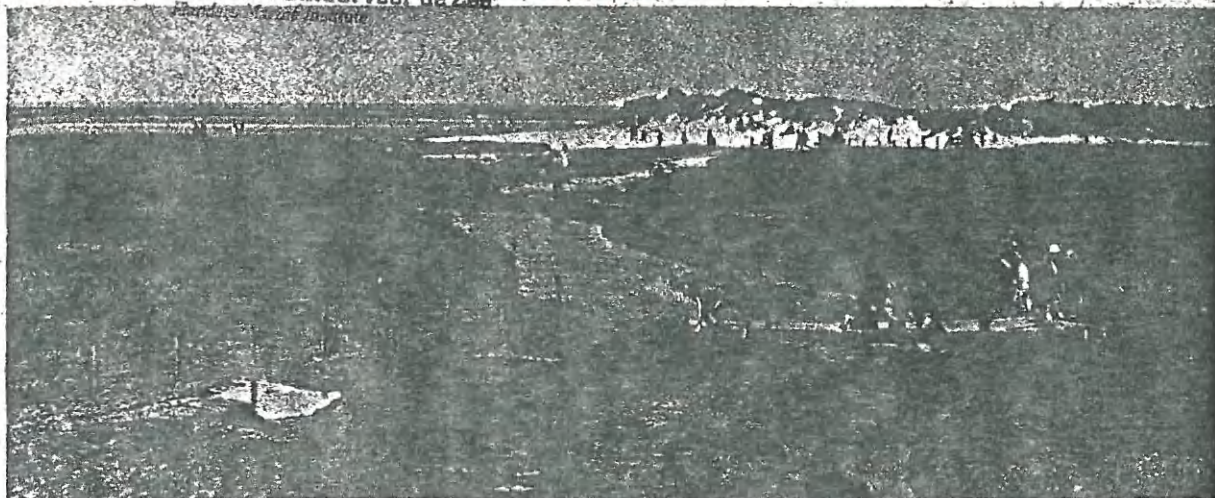

„Recreatiepad“ in de Verdrinken Zwarte Polder. (Foto: H. J. van Oosten)

voor de kinderen.“ Of ook wel minder gelukkig de bezoeker die het beslist niet met ons eens was en de toezichthouder lang en door-dringend aankeek en volstond met de woorden: „Sperrgebiet, de Duitsers zijn weer terug gekomen.“ Dan moeten ook wij begrip tonen en ons realiseren dat we met onze natuurbescherming pas een eerste schrede gezet hebben op een nog lange weg. Gelukkig blijven deze negatieve ervaringen beperkt. Toch kunnen ze verstrekende gevolgen hebben wanneer zo iemand tot actie overgaat. Zo hebben we 6 à 7 weken achtereen wekelijks de doorgeknipte afraftering kunnen herstellen en waren er op een kwade dag vijf borden met de tekst „Natuurgebied“ met een brandend voorwerp bewerkt. We lieten ons echter niet ontmoedigen, maar herstelde prompt de schade.

Misschien raakte ook de persoon in kwestie overtuigd van onze goede bedoelingen, want nadien bleef vernieling beperkt tot vrij incidentele gevallen.

Opmerkelijk was de matige belangstelling voor de lezingen, die op de campings werden gehouden. Van de totaal vier lezingen schommelde het bezoekersaantal rond de 15 personen, waaronder dikwijls nog veel kinderen. De excursies die op woensdag (07.00 uur) en zondag (09.00 uur) in samenwerking met het „Duimpje“ gehouden werden, deden het beter. De bezetting lag hier rond de 20. Kennelijk trekt het veldwerk de mensen meer dan de droge lezingen en dat is maar goed. Buiten spreekt alles veel meer aan en is men nauwer betrokken bij het wel en wee van de natuur.

Kinderen vormen altijd een dankbaar object voor de uitleg. Ze zijn nog zo ontvankelijk voor alles en hun belevingen zijn veel intenser. Op een van de vragen wat de natuur nu eigenlijk is, antwoordde een klein jochie: „het is alles om je heen, de verschillende kleuren en dieren.“ Een wat oudere formuleerde het zo: „het is een afgesloten gedeelte waarin wilde dieren zoals leeuwen voorkomen.“ Zo ziet u, dat naarmate de leeftijd vordert, de voorstelling van de natuur vager wordt en dat wij met reservaatvorming daar ongewild aan meewerken. Toch is het voor ons erg plezierig om via excursies de natuur dicht bij de mensen te brengen en dan wel zo dat ze na afloop zeggen: „Ik wist niet dat...“ Begrijpt u? Het geeft je het gevoel iets gedaan te hebben voor de verbreiding van de natuur-beschermingsgedachte!

Zeewind Nieuws (1979) 9(4): 76-77

ZEEHONDEN IN DE DELTA

door dr. J. L. van Haften

De zeeuwse- en zuidhollandse stromen waren vroeger, vóór de aanvang van de deltawerken, een bij uitstek geschikt gebied voor de gewone zeehond (*Phoca vitulina*), evenals de Waddenzee dit in het noorden van ons land nu nog is. De aanwezigheid van zandbanken is een voorwaarde die zeehonden aan hun biotoop stellen, althans in het zomerhalfjaar. De wijfjes werpen en zogen hun jongen op deze regelmatig droog vallende banken.

ZANDBANKEN BELANGRIJK

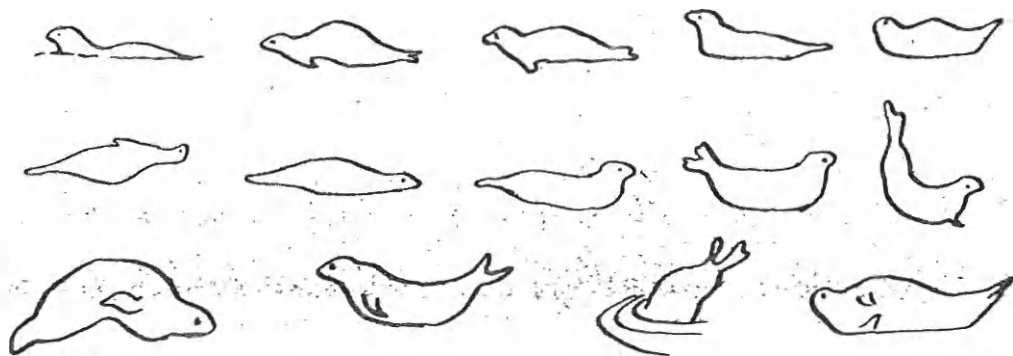
Vóór de verstoring en de veranderingen, veroorzaakt door de deltawerken, waren er 26 ligplaatsen in het zeeuwse en zuidhollandse gebied bekend waar in het voorjaar de zeehonden verschenen om hun jongen begin juli te werpen en ze daarna een week of vier op de zandplaten te zogen. Ook tijdens de verharig, die kort na de werptijd plaats vindt, en in de paartijd speelt de zandbank een rol in het leven van de zeehond. In die periode — in de loop van augustus en in begin

september — treffen we hier en daar wat grotere concentraties zeehonden aan. Meestal zijn dit groepen volwassen exemplaren. De jongeren sluiten zich ook vaak bij elkaar aan in wat kleinere groepen voordat ze, evenals de oudere zeehonden, in de herfst hun zomer-verblijfplaats gaan verlaten. In het water rond de banken en in de zee-gaten verzamelen ze in de zomer het nodige voedsel in de vorm van diverse vissoorten, met een voorkeur voor platvis en garnalen. Vooral de

jongen, die al tijdens de zoogtijd mee op prooidierenvangst gaan, verkiezen eerst nog garnalen boven vis. In de winterperiode trekt echter — afhankelijk van het klimaat — het grootste gedeelte van het zeehondenvoedsel naar dieper water in de Noordzee, hetgeen zeker één van de redenen moet zijn dat de meeste zeehonden in die tijd niet in onze wateren vertoeven. Om te rusten hebben ze namelijk de zandbanken niet nodig; slapen kunnen ze ook liggend of soms zelfs rechtop „staand“ in het water.

TELLINGEN

In 1933 schatte Havinga het aantal zeehonden in Zeeland en Zuidholland op ongeveer 1300 stuks, zich baserend op het aantal voor premie geschoten zeehonden. Dit

Boven (van rechts naar links): zeehond slaapt, schrikt wakker en vlucht in zee.
Midden: luerende zeehonden.

Onder (van links naar rechts): springen, buikwippen, onderduiken en slapen (naar Ter Pelwijk)

premiestelsel had tot doel het aantal zeehonden wat terug te brengen met het oog op de schade aan de visserij. Van Bommel schatte het aantal zeehonden voor het deltagebied in de jaren 1953, 1954 en 1955 op ongeveer 1500 stuks.

Toen het ITBON (Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur) in 1958 op verzoek van de directeur faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij een onderzoek naar de zeehondenstand in de nederlandse wateren instelde, waren er in het deltagebied al beduidend minder zeehonden dan de schattingen van Van Bommel in de eerste helft der vijftiger jaren.

Met behulp van een sportvliegtuigje werden er vanaf 1959 jaarlijks tellingen georganiseerd, waarbij de grotere groepen zeehonden werden gefotografeerd. Het resultaat was dat er in 1959 een aantal van rond de 800 exemplaren kon worden geteld, waarvan één van de grootste groepen zich toen in de Roompot bevond, op de meest naar buiten gelegen bank in de Oosterschelde. Tijdens de wintermaanden werden aanzienlijk minder robben geteld. Meestal lagen er alleen op de meer naar buiten gelegen platen verspreid nog enkele zeehonden.

Het aantal liep na 1959 snel terug. In 1960 telde men nog ongeveer 250 stuks; daarom werd in 1961 de zeehondenjacht in het deltagebied geheel gesloten (in het Waddengebied een jaar later ook). Dit had tot gevolg dat de populatie in het delta gebied zich in 1962 iets herstelde tot een aantal van rond de 350 stuks.

THANS MINIMAAL

Een verdere groei van de populatie kan helaas niet meer worden vastgesteld. Tot en met 1966 bleef het aantal robben in het deltagebied praktisch onveranderd, daarna is het helaas steeds verder teruggelopen van ongeveer 300 exemplaren in de jaren 1967 en 1968, plusminus 100 stuks in 1969 en 1970 tot een aantal dat momenteel op twee handen te

tellen is. Dank zij enkele enthousiaste natuurliefhebbers krijgen wij (het Rijksinstituut voor Natuurbeheer) zo nu en dan waarnemingen van zeehonden door. Het betreft ondermeer de zeehond (Pierrel) in het Veerse meer, een enkele waarneming op de Roggeplaat in de Oosterschelde alsmede uit de monding van de Westerschelde. meerdere waarnemingen van een zeehond aan de buitenkant van de Brouwersdam en tenslotte een waarneming van vermoedelijk een grijze zeehond in de Grevelingen in januari van dit jaar.

VERANDERINGEN EN VERONTRUSTING

Wat we hier te maken hebben met een voor de zeehond rampzalige verandering van het biotoop door de deltawerken veroorzaakt is een duidelijke zaak. Veel van de zandbanken, die eertijds rustplaatsen voor zeehonden vormden, ondergingen enorme veranderingen. Sommige zijn begroeid en bieden nu mogelijkheden voor andere zoogdieren dan zeehonden. Andere zijn verdwenen vanwege bouwputten, sluizen, werk- en sporthavens, dijken etc. Al deze bouwwerken brachten en brengen een toename van verontrusting met zich mee. Hierdoor is er dus op een groot aantal banken geen plaats en geen gelegenheid meer voor zeehonden.

Daarbij komt nog de geweldige toename van het watertoerisme, waardoor de verontrusting van het zeehondenbiotoop juist in de periode dat er jongen worden geboren, die daarna gezoogd moeten worden, het grootst is. Door te weinig voedsel in de eerste paar weken kan een jong zeehondje niet de dikke speklag opbouwen die het nodig heeft om weerstand tegen allerlei (vooral parasitaire) ziekten te hebben in de tijd dat het zeehondje helemaal voor zichzelf moet gaan zorgen.

Natuurlijk heeft de vervuiling van het zeewater ook bijgedragen aan de achteruitgang van de zeehondenpopulatie, zoals we dat ook in het Waddengebied hebben kunnen waarnemen. Maar daar is de achteruitgang niet zo ver gegaan als in het deltagebied.

TOEKOMSTVERWACHTINGEN

Dat we nog steeds af en toe een melding van een zeehond ontvangen en dat we zo nu en dan zelf ook nog hier en daar eens een zeehond zien duidt er toch op dat er nog steeds zeehonden zijn die het deltagebied opzoeken. De mogelijkheid is dus echt niet uitgesloten dat er, wanneer de deltawerken samenhangend voltooid zijn en een stuk verontrusting zal wegvallen, op de meest geschikte platen (waarschijnlijk die buiten de dammen liggen) weer zeehonden zullen komen te liggen. Wel zullen wij er dan voor moeten zorgen dat rond die banken de rust bewaard zal blijven. Het watertoerisme zal dan ook uit die gebieden moeten worden geweerd.

Laten wij hopen dat de nu nog overgebleven zeehonden, samen met een enkele verdwaalde misschien, in staat zullen zijn weer een kleine zeehondenpopulatie op en rond de meest naar buiten gelegen zandbanken op te bouwen, zodat de zeehond in de zeeuwse en zuidhollandse wateren niet geheel is uitgeroeid, maar — zij het aangepast aan de omstandigheden — blijvend deel uit zal maken van de fauna van het deltagebied.

Dit tijdschrift is gedrukt op kringlooppapier.